

BANKACILIK UYGULAMASINDA TEMERRÜT (GECİKME) FAİZ ORANLARININ SINIRLANDIRILMASINA İLİŞKİN HUKUKİ GÖRÜŞ VE DEĞERLENDİRMELER

Legal Assessments on the Limitation of Default Interest Rates in Banking Practice

Dr. Öğr. Üyesi Erkan EREN*

Geliş Tarihi: 12.11.2020

Kabul Tarihi: 24.02.2021

ÖZET

Ticari hayatın gerekleri nedeniyle ticari işlere uygulanacak hükümler kimi zaman adi işlere uygulanacak hükümlerden farklılık arz eder. Bu farklılığın söz konusu olduğu hallerden birisi de ticari işlere uygulanacak faiz hükümlerine ilişkindir.

Mevzuatımızda ticari işlerde faiz oranlarının belirlenmesine ilişkin olarak herhangi bir sınırlama bulunmaması nedeniyle, özellikle temerrüt faiz oranlarının oldukça yüksek belirlenmiş olduğu durumlarla karşılaşılabilir. Bankacılık mevzuatında faiz oranlarını belirleme yetkisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2020/3 sayılı Tebliği ile bankalara bırakılmış olduğundan uygulamada çok yüksek oranlarda faiz oranları ile karşılaşılabilir ve bu nedenle borçlarını ödeyemeyen tacir ve işletmelerin iflas etmesi ile dahi karşı karşıya kalınabilmektedir.

Uygulamada da özellikle genel kredi sözleşmelerinde temerrüt faiz oranlarını belirleme yetkisinin tek yanlı olarak bankalara bırakan hükümlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Bankaların bu oranları sözleşme imza tarihinde belirlemek yerine bazen ilgili kısımları boş bıraktıkları, daha çok ise bahse konu oranları belirsiz bir faiz oranına endekslemek suretiyle hüküm altına aldıkları görülmektedir. Ancak bu yöndeki hükümlerin geçerliliği hukuken tartışılmalı olup tek taraflı yükümlülük tesis etme yetkisinin sadece kamu gücünü haiz idareye (devlet) ait olması gerçekliği karşısında, kredi kullanacak olan kişilerle eşit pozisyonadaki ve özel hukuk

ABSTRACT

Due to the specific requirements of commercial life, the provisions applied to commercial affairs differ from those applied to ordinary businesses. One of the most important differences is the provisions of interest applied to commercial affairs.

Due to the fact that there is no restriction in Turkish legislation regarding the determination of interest rates in commercial affairs, some specific situations with quite high default interest rates may be encountered. Since the authority to determine the interest rates in the banking legislation is left to the banks with the Communiqué No. 2020/3 of the Central Bank of the Republic of Turkey, pretty high interest rates can be encountered in practice and therefore the bankruptcy of merchants and businesses that cannot pay their debts.

In practice, it is observed that general loan agreements often include provisions that unilaterally leave the authority to determine default interest rates to banks, as well. It is also observed that banks sometimes leave the relevant parts blank instead of determining a definite default interest rate on the date of contract signature, and more often, they put provisions indexing the said rates to an uncertain interest rate. The written authority to determine unilateral interest rates in general bank contracts can cause serious legal and economic problems because banks are in equal positions with those who will use loans and banks have private law legal personality. However, the authority to establish an unilateral

* Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı, e-posta: erenerkan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8931-3553.

tüzel kişiliğini haiz olan bankaların kredi sözleşmelerine yazmış oldukları tek taraflı faiz belirleme yetkileri ciddi hukuksal ve ekonomik sorunlara yol açabilmektedir.

Bu çalışmada, konuya ilişkin mevzuat hükümlerine yer verilerek, ticari işlerde temerrüt faiz oranının sınırlandırılması konusunda doktrin ve yargı kararları incelenmekte ve bankaların ticari işlerde faiz oranını belirleme serbestisinin yasal sınırları hakkında görüş ve değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ticari iş, faiz, genel kredi sözleşmesi, temerrüt faizinin sınırlandırılması, oran serbestisi.

liability belongs merely to the administration (state) which has the public power. That is one of the most important issues that cause legal disputes on the validity of those sort of provisions.

In this study, we tried to examine doctrinal and judicial decisions related to the restrictions of the default interest rates in commercial affairs by reference to the provisions of relevant legislation related to the subject in question and some legal assessments are made on the legal limits of the banks' freedom to determine the interest rates in commercial affairs have been made.

Key words: Commercial affair, interest, general loan contract, limitation of default interest, freedom of interest rates.

GİRİŞ

Bir işin ticari iş olarak nitelendirilmesi o işe uygulanacak hükümler bakımından önem arz eder. Zira bir hukukî uyuşmazlığın çözümünde ticari hükümlerin mi, yoksa genel hükümlerin mi uygulanacağı, uyuşmazlık konusu işlem veya fiilin ticari iş olup olmamasına göre belirlenmektedir². Ticari işlere uygulanacak hükümler, ticari hayatın gerekleri göz önüne alınarak adı işlere uygulanacak hükümlerden farklı esaslara tabi kılınmıştır³. Bu farklılığın söz konusu olduğu hallerden birisi de uygulanacak faiz oranları konusudur.

Faiz, konusu para olan borçlarda alacaklıya, parasından mahrum kaldığı süre için sağlanan medeni (hukuki) semeredir⁴. Para borcunun söz konusu olduğu her halde borçlunun faiz ödemesi gerekmez. Ancak taraflar arasındaki sözleşmede faiz ödeneceği kararlaştırılabileceği gibi bir kanun hükmü ile de borçlu faiz ödemekle yükümlü kılınabilir⁵. Faiz alacağı asıl alacağa bağlı fer'i nitelikte bir hak olduğundan bu alacağın doğması ve geçerliliği asıl alacağın varlığına bağlıdır⁶.

Ticari hayatın olağan akışı içerisinde neredeyse tüm işletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla bankalardan genel kredi sözleşmesi imzalamak

¹ Bu konu çalışmamızın sınırlarını aşmakla birlikte kısaca belirtmek gerekir ki, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu sistematigi uyarınca ticari işlerin iki grup altında sınıflandırıldığı görülmektedir. Bunlardan birincisi, Türk Ticaret Kanunu m. 3'te düzenlenen ve kanunun uygulama alanını belirlemeye yönelik ticari işlerdir. İkincisi ise, Türk Ticaret Kanunu m. 19 uyarınca tacir olmanın hükümleri olarak ortaya çıkan ticari iş karinesidir. Bahse konu hükümler incelendiğinde ise, bir işin ticari olup olmadığının belirlenmesinde, üç temel kriterin belirleyici olduğu görülmektedir. Bunlar, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen işler, ticari işletmeyi ilgilendiren işler ve tacirin borçlarıdır.

² GÖKTÜRK, Kürşat, "Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 2, Ankara 2015, s. 42.

³ ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2011, s. 63; AYHAN, Rıza/ÖZDAMAR, Mehmet/ÇAĞLAR, Hayrettin, Ticari İşletme Hukuku Genel Esasları, Ankara 2013, s. 62.

⁴ BOZER, Ali, "Ticari İşlere İlişkin Faiz Hükümlerine Toplu Bakış", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 2, S. 3, Ankara 1964, s. 362; POROY, Reha/YASAMAN, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2012, s. 81; REİSOĞLU, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2013, s. 312; OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.-1, İstanbul 2014, s. 312. Yargıtay Hukuk Kurulu'nun 15.05.2015 tarih, 2013/6-2249 E., 2015/1362 K. sayılı kararında da faiz, "... Faiz; para alacağının medeni semeresidir. Başka bir ifade ile faiz, ödünç akdi veya başka bir hukuki muamele yahut fiil neticesinde başka bir kimseden alacaklı duruma geçen kimsenin para alacağının karşılığı ve bir nevi ücret ve kirası ..." şeklinde tanımlanmıştır.

⁵ ORTAÇ, Nurdan Orbay, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz", Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2014/2, s. 122.

⁶ KILIÇOĞLU, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s. 600; ARSLAN, Kaya, "Adi ve Ticari İşlerde Faiz", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LIV, İstanbul 1994, s. 347; BOZER, s. 362.

suretiyle kredi kullanmaktadırlar⁷. Genel kredi sözleşmesi, birden çok (nakdi-gayri nakdi) kredi tipini kapsayacak, birden çok kredi sözleşmesi için bir çerçeve sözleşme niteliği taşıyacak şekilde ve belirsiz bir süre için yapılmaktadır. Belirsiz süreli niteliği nedeniyle, verilmesi muhtemel krediler için belirli bir faiz oranını içermemesi de esasen doğaldır. Ancak bankalar bahse konu sözleşmelere dercettikleri “*tek taraflı temerrüt faiz oranını belirleme*” yetkilerine dayanarak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda yer alan ticari işlerde faiz oranlarının serbestçe belirlenebileceği kuralının da verdiği yetki ile 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’da (3095 sayılı Kanun) yer alan hükümlerdeki faiz oranı hesaplama ölçütlerinden tamamen bağımsız bir şekilde genel-geçer kurallar ve/veya faiz hesaplama ölçütleri uygulamaktadır. Bu durum ise kredi borçlularının temerrüde düşmeleri halinde durumlarının daha da ağırlaşmasına neden olabilmektedir.

Bankaların temerrüt faiz oranlarını tek taraflı belirleme yetkisine gerekece olarak gösterilen ve yargı kararlarında da karşımıza çıkan en ciddi gerekçenin “Sözleşme yapma özgürlüğü” ilkesi olduğu görülmektedir. Bu anlamda bankalar, kimseyi zorlamadıklarını ve kredi kullanmak isteyenlerle sözleşme yapma özgürlüğü çerçevesinde genel kredi sözleşmeleri imzaladıklarını ve bu sözleşmelerin de hukuka uygun olduğunu ifade etmektedirler.

Buna karşın uygulamada bütün bankalar aynı veya benzer uygulamayı yaptıkları için kredi kullanmak isteyenlerin bankalara tek taraflı faiz belirlemeye ilişkin yetki veren hükümleri değiştirme imkânından mahrum buldukları da bilinen bir gerçekliktir. Bu nedenle, bankalardan kredi çekmek isteyenler ya bankaya tek yanlı olarak faiz artırma yetkisi vererek sözleşmeye imza atarak kredi kullanacaklar ya da kredi kullanmayacaklardır. Hâlbuki bankalar genel kredi sözleşmelerinde temerrüt faiz oranlarını örneğin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından uygulanan avans faiz oranına ya da sözleşmenin (akdi) faiz oranına belirli bir puan eklenerek belirleyeceğini düzenleyen hükümlere yer verseler, hem hukuki tartışmalar sona erecek hem de temerrüde düşen kredi borçlularının ekonomik olarak toparlanmalarına belki de imkân sağlamış olacaklardır.

---

⁷ Bankaların tüm ihtiyaçlarına cevap veren ve bankalar tarafından sunulan tüm hizmetleri kapsayan tek tip sözleşme oluşturma çabası sonucunda genel kredi sözleşmeleri ortaya çıkmıştır. Bir sözleşme yapılırken düzenleyen tarafın, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleri genel işlem koşulları olarak adlandırılmaktadır. Genel kredi sözleşmelerinde yer alan hükümlerin de genel işlem koşulu kavramı kapsamında denetime tabi olması gerekmektedir. Bu anlamda, tip sözleşme niteliğindeki tüm sözleşmelerin (bu arada banka genel kredi sözleşmelerinin) sebep olduğu adaletsizlikleri önlemek adına Kanun Koyucu tarafından mevzuatımızda genel işlem koşulu kavramına detaylı yer verilerek, sözleşmenin diğer tarafına koruma sağlanması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda aşağıda, faiz oranlarının belirlenmesine ilişkin bankacılık sektöru uygulamasındaki özel hükümlere ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan genel hükümlere yer verildikten sonra konuya ilişkin tespit ve hukuki değerlendirmelerimize yer verilmektedir.

I. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 144. maddesi, "*Merkez Bankası, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azamî faiz oranlarını, katılma hesaplarında kâr ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dâhil her türlü işlemlerinden elde edecekleri ücret, masraf, komisyon ve diğer menfaatlerin nitelikleri ile azamî miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir.*" hükmünü; 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun'un (5464 sayılı Kanun) 26. maddesinin üçüncü fıkrası ise, "*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, azami akdi ve gecikme faiz oranlarını tespit ve ilan etmeye yetkilidir.*" hükmünü haizdir.

Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 10 Şubat 2020 tarihli ve 31035 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2020/3 sayılı Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları Hakkında Tebliğ ile bankalara, Merkez Bankası kaynaklı reeskont ve avans kredileri dışındaki kredilere uygulanacak faiz oranlarını serbestçe belirleme yetkisi (madde 4/1) verilmiş; bununla birlikte, kredili mevduat hesaplarında uygulanacak azami akdi ve gecikme faiz oranlarının, Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu uyarınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenen azami oranları geçemeyeceği (madde 4/2) hükme bağlanmıştır. 5464 sayılı Kanunun 26/3 maddesine dayanılarak çıkarılan ve 31 Ekim 2020 tarihli ve 31290 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2020/16 sayılı Kredi Kartı İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğ ile de kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami akdi ve gecikme (temerrüt) faiz oranlarının belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından belirlenmiş bulunmaktadır⁸. Buna göre, Türk lirası cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak *aylık azami akdi faiz oranı*,

---

⁸ Esasında 5464 sayılı Kanunun 26/3. maddesinin, 20.2.2020 tarihli ve 7222 sayılı Kanun (m. 20) ile değişiklik yapılmadan önceki hali, "*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, azami akdi ve gecikme faiz oranlarını tespit etmeye yetkilidir ve belirlediği bu oranları 3 ayda bir açıklar.*" şeklinde idi. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası her üç ayda bir oranları ilgili Tebliğ'inde güncellemekte idi. İşte 5464 sayılı Kanunun üçüncü fıkrasında yapılan bu değişiklik ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın, azami akdi ve gecikme faiz oranlarını tespit ve ilan etmeye yetkili olduğu hükmüne yer verilmiş ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası de bu yetkisine dayanarak 31.10.2020 tarihli Resmi Gazete'te yayımlanan 2016/16 sayılı Tebliği ile bahse konu faiz oranlarını net ve öngörülebilir bir şekilde düzenlemiş bulunmaktadır.

10/2/2020 tarihli ve 31035 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankalarca Ticari Müşterilerden Alınabilecek Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Sayı: 2020/4) ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanarak ilan edilen *aylık referans orana 55 baz puan eklenerek belirleneceği* (madde 4/1); Türk lirası cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami gecikme faiz oranı, Türk lirası cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak *aylık azami akdi faiz oranına 30 baz puan eklenerek belirleneceği* (madde 5/1) düzenlemesine yer verilmiştir. Böylelikle bankalar artık Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından çıkarılan mezkur (2020/16) Tebliğ ile belirlenen baz puanları eklemek suretiyle henüz kredi kartı kart hamillerine teslim edilirken (sözleşme imzalanırken) tüm faiz oranlarını öngörülebilir bir şekilde belirlemekle yükümlü kılınmışlardır. Ancak, kredi işlemleri için benzer bir düzenleme bulunmadığından bankalar halen reeskont ve avans kredileri dışındaki kredilere uygulanacak faiz oranlarını serbestçe belirlemektedirler.

Diğer taraftan Türk Borçlar Kanunu’nun 88. maddesi,

“Faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık faiz oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde elli fazlasını aşamaz.”

hükmünü içermekte olup, temerrüt faizine ilişkin 120. maddesinde ise;

“Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz. Akdi faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdi faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından fazla ise temerrüt faizi oranı hakkında akdi faiz oranı geçerli olur.”

düzenlemesine yer verilmiştir.

Buna göre Türk Borçlar Kanunu 88 ve 120. madde uyarınca adi iş niteliğindeki bir sözleşmede taraflar gerek akdi, gerekse temerrüt faizinin sözleşme ile belirlenmesi bakımından bir sınırlamaya tabi tutulmaktadır.

Bununla birlikte, Türk Ticaret Kanunu’nun 8. maddesi, *“Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.”* hükmünü, 9. maddesi ise *“Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.”* hükmünü haiz olup, ticari işlerde faiz oranları serbestçe belirlenmektedir.

II. KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Tespitler:

Her ne kadar, ülkemizde ticari işlerde temerrüt faiz oranlarının fahiş olması nedeniyle ekonomik faaliyetlerine son veren borçluların sayısına ilişkin net bir veri veya istatistik bulunmasa da, ülkemizde bu durumun ciddi bir sorun teşkil ettiği ve bu sebeple işletmelerin faaliyetlerini sonlandırdığı bilinen bir gerçekliktir. Faize sınır getirilmesi konusunda diğer ülke uygulamalarına ilişkin net bir sonuca ulaşılamamakla birlikte, genel olarak ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirlendiği, diğer bir deyişle herhangi bir sınırlama yoluna gidilmediği görülmektedir. Bununla birlikte, uluslararası uygulamalarda sadece tüketici kredileri ile mikrofinansman işlemlerinde faize ilişkin bir sınırlama yapıldığı görülmekte ancak, bu işlemlerdeki faiz oranı sınırlamasının da bir takım sorunlara yol açtığı ifade edilmektedir. Şöyle ki, faiz geliri azalan bankaların, yeni kredi açma konusunda isteksiz davranmaları, yeni kredi açarken temkinli hareket ederek kredi talep edenlerde sıkı şartlar aramaları mikrofinansman işlemlerine ve tüketici kredilerine olan talebin azalmasına neden olmuştur. Dahası, bankalardan kredi almakta zorlanan kişilerin yasadışı yollardan kredi arayışına girdiği tespit edilmiştir⁹. Ticari krediler bakımından faiz sınırlamasına gidilmesi durumunda da benzer sonuçların gündeme gelmesi ihtimali bir hayli yüksektir.

Genel olarak yukarıda yer verilen tespitlerden sonra, ülkemiz açısından konunun hukuki açıdan incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işlerde akdi yahut temerrüt faizi oranının tespiti hususunda herhangi bir sınırlama bulunmadığından, uygulamada taraflar bu oranları serbestçe belirleyebilmekte olup, iş hayatının olağan akışında kredi ihtiyacı içerisinde bulunan bir müşterinin herhangi bir bankayla sözleşme imzalarken bankanın temerrüt faizine ilişkin teklifini kabul etmek durumunda kalması kuvvetle muhtemeldir. Bunun başlıca nedeni müşterinin kredinin tutarına, para birimine, vadesine, akdi faiz oranına ve verilecek teminatlara odaklanması ancak temerrüt halini öngörmediğinden bu halde uygulanacak faiz oranına önem vermemesinin yanında müşterinin henüz kredi görüşmeleri devam ederken temerrüt faiz oranında pazarlık yapması da bankalar açısından garip ve şüpheli olarak algılanabilir niteliktedir. Başka bir ifade ile temerrüt faizi konusu, rahatlıkla müzakere edilmeye elverişli bir konu değildir. Bu durum sonucunda örneğin; ödeme gücü düşmüş olan müşteri görece düşük olan akdi faiz işletilen

---

⁹ http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf
(ET: 25.09.2020);
http://www.math.utah.edu/~zobitz/pdf_files/Fall04_teaching/interest_rate.pdf
(ET: 20.10.2020)

kredisine ilişkin ödemelerini gününde gerçekleştirememişken borcuna kat be kat fazla faiz işletilmeye başlanması durumuyla karşı karşıya kalmakta, yüksek oranlı temerrüt faizlerinin de etkisiyle borçlunun genel tabirle “batması” ve faaliyetlerine son vermesi durumuyla sıklıkla karşılaşılabilir.

Bir tacirin basiretli hareket etmesi¹⁰, ödeme güçlüğüne düşmemeyi başarması ve temerrüt faiz oranının yüksek belirlendiği sözleşmeyi imzalamaması gerektiği dolayısıyla, basiretli hareket etmeyen tacirin yüksek temerrüt faizi de dâhil basiretsizliğinin tüm sonuçlarına katlanması gerektiği ileri sürülebilir. Ancak, ekonominin küreselleşmesinin de katkısıyla öngörülmesi mümkün olmayan gelişmelerin sıklıkla yaşandığı koşullar altında basiretli tacirlerin dahi ödeme güçlüğüne düşmesi mümkün olup, bir şirketin faaliyetlerine son vermek durumunda kalması sadece şirket ortaklarının sorunu değildir. Şirketin faaliyetlerine son vermesinin çalışanlarının işlerini kaybetmesi, müşterilerinin parasını ödedikleri mal veya hizmetleri alamamaları, tedarikçilerinin tahsilât aksamalarıyla nakit akışının bozulması ve devletin vergi kaybına uğraması gibi başka ekonomik sonuçları da olmaktadır. Son tahlilde bir firmanın faaliyetlerine son vermek zorunda kalması ekonomik ve sosyal sonuçları nedeniyle devlet tarafından da arzu edilmeyecek bir durumdur.

B. Hukuki Sorun ve Değerlendirmeler

1. Genel Olarak:

Türk Borçlar Kanunu'nun faiz oranlarına ilişkin getirdiği sınırlamalar (Türk Borçlar Kanunu m. 88 ve 120) ile Türk Ticaret Kanunu m. 8/1'de kabul edilen faiz oranı belirleme serbestisinin çeliştiği görülmektedir. Bu çelişki sırasında ortaya çıkan sorun, Türk Borçlar Kanunu'nda öngörülen sınırlamaların Türk Ticaret Kanunu m. 8/1'in açık hükmüne rağmen ticari işlere de sirayet edip etmeyeceğidir. Başka bir ifadeyle, Türk Borçlar Kanunu'nun hükmüne rağmen ticari işlerde ticari faiz oranı serbestçe belirlenip belirlenemeyeceği tartışmalıdır. Bu sorunu karmaşıklaştıran bir diğer kanuni hüküm Türk Ticaret Kanunu m. 9'dur. Bahse konu maddeye göre, kanuni faiz, anapara faizi ve temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümleri uygulanacaktır. Türk Borçlar Kanunu hükümleri de mevzuat hükümleri kapsamında olduğundan, ticari faize de faiz oranı sınırlandırılmasına ilişkin Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanmasının gerektiği ileri sürülebilir. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun 9. maddesinde yer alan düzenleme ile faiz oranlarına ilişkin 3095 sayılı Kanun'a

---

¹⁰ Türk Ticaret Kanunu m. 18/2 uyarınca, her tacirin ticaretine ait faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekmektedir. Basiretli iş adamı gibi davranma yükümü aslında objektif bir özen ölçüsü getirmekte ve tacirin ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde, kendi yetenek ve imkânlarına göre ondan beklenebilecek özeni değil, aynı ticaret dalında faaliyet gösteren tedbirli, öngörülü bir tacirden beklenen özeni göstermesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır.

atf yapıldığı kabul edilmelidir. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun 9. maddesinin gerekçesinde de; *“Kanunda veya sözleşmede belirtilmediği durumlarda uygulanacak faiz ve temerrüt faiz oranlarını gösteren 3095 sayılı Kanun ve benzeri kanunlar sık değiştirilmektedir. Türk Ticaret Kanunu söz konusu kanunlara ad ve sayı anarak gönderme yaparsa, değişiklikler dolayısıyla bu gönderme, anlam ifade etmez duruma gelebilir”* ifadesine yer verilmek suretiyle bu hükümde atf yapılan *“ilgili mevzuat”* ile hâlihazırda yürürlükteki özel kanun niteliği taşıyan 3095 sayılı Kanun'un kastedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu'nun 9. maddesinin gerekçesi nazara alındığında, anılan hükümde yer alan *“ilgili mevzuat”* ifadesinin genel kanun niteliğindeki Türk Borçlar Kanunu'nu da kapsadığı neticesine varılamayacağını kanaatindeyiz. Buna göre ticari nitelikte bir işte taraflarca % 30 oranında anapara faizi, % 60 oranında da temerrüt faizi uygulanacağı kararlaştırılmışsa, kararlaştırılan bu oranlar hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın uygulanacaktır. Taraflarca herhangi bir kararlaştırma yapılmadığı hâllerde ise, Türk Ticaret Kanunu m. 9 göndermesi sebebiyle 3095 sayılı Kanun hükümlerine göre belirleme yapılacaktır¹¹. Bahse konu hukuki sorun esasında Türk Borçlar Kanunu düzenlemelerinde kişi bakımından uygulama konusunda herhangi bir ifadenin bulunmamasından kaynaklanmaktadır ve doktrinde tartışmalıdır¹². Doktrindeki bir kısım yazarlara göre Türk Borçlar Kanunu'nun faize ilişkin öngördüğü sınırlamalar (Türk Borçlar Kanunu m. 88/2; 120/2) ticari işlerde de uygulanacak emredici nitelikte düzenlemelerdir¹³. Aydoğdu da, Türk Borçlar

¹¹ 3095 sayılı Kanun'un 2 nci maddesinde temerrüt faizi düzenlenmiştir. Mezkûr madde uyarınca bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için temerrüt faizi ödemeye mecburdur. Temerrüt faizine ilişkin oranın ise, aynı Kanununun 1. maddesinde düzenlenen kanuni faiz oranına göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödemenin yıllık % 12 oranı üzerinden yapılacağı ve bu oranı Bakanlar Kurulunun aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu düzenlenmiş olup, bu oranın 19/12/2005 tarihli ve 2005/9831 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 01/01/2006 tarihinden geçerli olmak üzere yıllık % 12'den % 9'a indirilmesi kararlaştırılmış olup, bugün için de aynı oran geçerlidir. Bununla beraber ticari işlerde temerrüt halinde ise faiz oranının belirlenmesi için farklı bir yola başvurulmuş olup, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, 3095 sayılı Kanununun 1. maddesine göre belirlenen temerrüt faizi oranından fazla ise, arada sözleşme olmasa bile temerrüt faizinin bu oran üzerinden istenebileceği, söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oranın geçerli olacağı düzenlenmiştir. Ancak, tabii olarak bankacılık sektöründe gerek akdi gerekse temerrüt faiz oranı *sözleşme ile belirlenmekte olup*, 3095 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanma alanı bulamamaktadır.

¹² OĞUZMAN/ ÖZ, s. 523.

¹³ ÖZ, Turgut, “Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 4, Ağustos

Kanunu'nda kişiler arasında hiçbir ayırım bulunmadığını, bu nedenle faizin sınırlandırılmasına ilişkin hükümlerin sadece tacir olmayanları değil, tacir olanları da korumaya yönelik olduğunu; zira faizin sınırlandırılması gerekliliği fikrini doğuran aşırı faiz uygulamalarının tacirleri de zor durumda bıraktığını, dolayısıyla Türk Borçlar Kanunu'nda öngörülen faiz sınırlamalarının tacirlere de uygulanması gerektiğini ifade etmektedir¹⁴.

Doktrinde genel kabul gören diğer görüşe¹⁵ göre ise, ilgili Türk Ticaret Kanunu hükümleri, Türk Borçlar Kanunu hükümleri ile aynı anda yürürlüğe giren özel hüküm niteliğindedir¹⁶, dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu ile Türk Borçlar Kanunu hükümleri arasındaki çelişkide tacirler açısından Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır. Bu bağlamda, ticari işlerdeki faiz oranı Türk Ticaret Kanunu m. 8/1 uyarınca serbestçe belirlenir. Bu görüşe göre, Türk Ticaret Kanunu m. 9 hükmünde atf yapılan faize ilişkin mevzuat, ancak faizin işleme şartlarına, hesaplanmasına, fer'iliğine ve faiz oranlarına dair düzenlemelerdir; bu atfın faiz oranlarının sınırlandırılmasına ilişkin hükümlere yönelik olduğu söylenemez. Aksi takdirde bu yorum, Türk Ticaret Kanunu m. 8/1 ile çelişir. Kaldı ki, yukarıda da bahsedildiği üzere Türk Ticaret Kanunu'nun 9. maddesinin gerekçesi dikkate alındığında bu hükümde atf yapılan "*ilgili mevzuat*" ile kastedilenin 3095 sayılı Kanun olduğu anlaşılmaktadır. Özetle genel kabul gören bu görüşe göre, Türk Borçlar Kanunu m. 88 ve m. 120'de belirtilen sınırlandırmalar adı işler bakımından emredici olmasına rağmen, ticari işlerde faiz oranı Türk Ticaret Kanunu m. 8 uyarınca serbestçe belirlenebilmektedir.

Bu bağlamda, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, tacirler aşırı faiz yükü altında olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalmışlardır. Ancak, özel kanun niteliğindeki Türk Ticaret Kanunu'nda faiz oranının sınırlandırılmaması, aksine açıkça serbest bırakılması, Türk Borçlar Kanunu'nda öngörülen sınırlamaların ticari işlere uygulanmasına engel olarak değerlendirilmektedir. Aksi takdirde Türk Ticaret Kanunu m. 8/1 hükmünün nasıl anlaşılması gerekeceği sorunu ortaya çıkar. Faiz sınırlamalarının ticari işlere de uygulanacağı, Türk Ticaret Kanunu m. 8/1'de öngörülen serbestinin ise sadece

---

2005, s. 74. Yargıtay 13. Dairesi'nin 22.11.2012 tarihli, E: 2012/17865 ve K: 2012/26319 sayılı kararında da Türk Borçlar Kanunu'nun faize ilişkin sınırlayıcı hükümlerinin ticari işler bakımından da emredici nitelikte olduğu ifade edilmektedir.

¹⁴ AYDOĞDU, Murat, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Faiz ile İlgili Düzenlemeler", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 12 (1), 2010, s. 95-96.

¹⁵ KILIÇOĞLU, s. 609; REİSOĞLU, s. 315; POROY/YASAMAN, s. 96; AYHAN/ÖZDAMAR/ÇAĞLAR, s. 74; ORTAÇ, s. 126; YAĞCI, Kürşat, Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK. m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (Türk Ticaret Kanunu m. 8 ve Türk Ticaret Kanunu m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 432.

¹⁶ OĞUZMAN/ÖZ, s. 317; YAĞCI, s. 432.

sınırlar arasında kullanılabileceği düşünülebilirse de bu görüşü gerek kanunun gerekçesi, gerekse de kanunun yapılaş süreci desteklememektedir. Öte yandan, Kanun Koyucunun ticari işlerde faizi sınırlamak gibi bir düşüncesi olsaydı, bu düşüncenin Türk Ticaret Kanunu'nda özellikle düzenlenmesi veya Türk Ticaret Kanunu m. 8/1'in kanunda yer almaması gerekirdi. Bu durumda, doktrinde de ağırlıklı görüş olarak savunulduğu gibi, ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirlenmesi mümkündür.

Esasında Yargıtay 12 ve 19. Dairesi vermiş olduğu birçok kararda¹⁷, Türk Borçlar Kanunu'nda faiz oranına ilişkin öngörülen sınırlamaların ticari işler bakımından geçerli olmadığına hükmetmiş bulunmaktadır. Bu noktada kısaca Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 18.09.2013 tarihli ve E: 2013/10777; K: 2013/14096 sayılı kararına değinmekle yetiniyoruz: “... davacı banka ile imzalanan Genel Kredi Sözleşmesi bankacılık işi olup TTK'nın 4. maddesi gereği ticari iş niteliğindedir. Aynı Yasa'nın 8. maddesine göre; ticari işlerde temerrüt faiz oranı serbestçe belirlenecektir. Bu durumdaki TBK.'ndaki 88. ve 120. maddelerindeki hükümlerinin ticari işler bakımından uygulanabilirliği bulunmamaktadır.”

Bununla birlikte bankaların ticari işlerde faiz oranını belirleme serbestisi, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralı, tacirin zor durumda kalması hali veya cezai şarta özgü indirilme şartlarının varlığı halinde sınırlandırılması mümkün bulunmakta olup, aşağıda bu durumlara kısaca değinilmektedir:

Cezai şart, tarafların sözleşmeye dâhil ettikleri ve sözleşmede kararlaştırılan hükümlere uygun ifanın sağlanması için alacaklının kullanabileceği bir baskı aracıdır. Borçlar hukukunun genel hükümlerine göre borçlunun edimini yerine getirmemesi halinde alacaklının aynen ifa ve tazminat talep hakkı olsa da, alacaklı öncelikle uğramış olduğu zararı ve miktarını ispat etmekle yükümlü olacaktır. Sözleşmede düzenlenecek cezai şart alacaklıya böyle bir yükümlülük yüklemeyen doğrudan kararlaştırılan miktarı talep etme hakkı vermektedir. Zira cezai şart, sözleşmesel borçların ifa edilmemesi halinde önceden kararlaştırılmış kesin miktarlı bir tazminat olarak alacaklıya bir talep hakkı vermektedir. Sözleşmeden doğan asıl borcun yanında kararlaştırılacak bu cezai şart bir fer'i borç niteliği taşımaktadır.

Taraflar sözleşmenin içeriğini ve cezai şartın miktarını belirlemede kural olarak serbest olmakla birlikte, bu serbestiye bazı sınırlamalar getirilmiştir.

---

¹⁷ Yargıtay 3. HD., E. 2019/3652, K. 2019/10314, T. 19.12.2019; Yargıtay 3. HD., E. 2019/3674, K. 2019/7113, T. 25.9.2019; Yargıtay 19. HD., E. 2014/7312, K. 2014/10600, T. 5.6.2014; Yargıtay 19. HD., E. 2014/11372, K. 2014/13738, T. 18.9.2014; Yargıtay 19. HD., E. 2014/8565, K. 2014/10978, T. 12.6.2014; Yargıtay 19. HD., E. 2014/8565, K. 2014/10978, T. 12.6.2014; Yargıtay 19. HD., E. 2014/7350, K. 2014/10605, T. 5.6.2014; Yargıtay 12. HD., E. 2014/23693 K. 2015/1515 T. 22.1.2015.

Türk Borçlar Kanunu m. 26'da sözleşmenin içeriğinin kanunun gösterdiği sınırlar içinde serbestçe belirlenebileceği ifade edilirken; anılan Kanunun 27. maddesinde bu serbestinin sınırları çizilmiş ve bu sınırların aşılması halinde uygulanacak yaptırım kesin hükümsüzlük olarak belirlenmiştir. Buna göre, Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Bununla birlikte anılan maddenin ikinci fıkrası uyarınca sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilememekte ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olacağı hükmüne bağlanmıştır.

Bu bağlamda, sözleşmenin ahlaka aykırılığına yol açan nedenlerden biri de, tacirin ekonomik özgürlüğünün aşırı derecede sınırlandırılmış olmasıdır. Burada hâkim sözleşmenin ahlaka aykırı olup olmadığını, edimin kapsamına, süresine ve/veya içeriğine göre belirleyecektir. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi E: 2006/10269, K: 2007/3205 sayılı kararında “...TTK'nın 24. maddesinde “Tacir sıfatına haiz borçlu, Borçlar Kanunu'nun 104. maddesinin 2. fıkrası ile 161. maddesinin 3. fıkrasında ve 409. maddesinde yazılı hallerde, fahiş olduğu iddiasıyla bir ücret veya cezanın indirilmesini mahkemeden isteyemez” hükmü vardır. Ne var ki, borçlu tacir olsa bile cezai şart iktisaden mahvına mucip olacak derecede ağır ve yüksek ise adap ve ahlaka aykırı sayılarak tamamen veya kısmen iptal edilmesi gerekir. (YHGK 20.03.1974 gün 1053/222 sayılı kararı). ...Somut olayda davalı sözleşmede kararlaştırılan cezai şartın ekonomik yıkımına sebep olacağını ileri sürdüğünden mahkemece bu yönler üzerinde durulup irdelenmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” diyerek, borçlu tacir bile olsa kararlaştırılan cezai şartın sözleşmenin ahlaka aykırılığına neden olabilecek kadar yüksek olması halinde cezai şart miktarının tamamen veya kısmen iptal edileceğine karar vermiştir.

Her ne kadar temerrüt faizi ile cezai şart farklı hukuki müesseseler olsa da, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin E:2002/14711, K: 2003/1355 sayılı kararında temerrüt faizinin cezai şart niteliğinde olduğu ifade ederek;

“... Özellikle somut olayda uyuşmazlık konusu cezai şart bir yerde temerrüt faizine ilişkindir. Tarafların sözleşme ile, yasal düzenlemelerin üzerinde temerrüt faiz oranı belirlemelerinde ise bir sakınca yoktur. Yeter ki, bu düzenleme BK.'nın 19 ve 20 maddelerinde belirtilen sınırlamalar içinde kalmasına özen gösterilmiş olsun, bir başka anlatım ile taraflar makul seviyelerde olmak kaydıyla, yasal düzenlemelerle açıklanan oranların üzerinde temerrüt faizi kararlaştırılabilirler. Bu aynı zamanda sözleşme serbestisinin de bir gereğidir. Davalı taraf daha sözleşme kurulurken günlük %10 gibi bir cezai şart niteliğinde temerrüt faizini kabul etmiş ise artık, kendisinden yasa gereği istenebilecek oranın üzerinde temerrüt faizi ödemeyi kabul etmiş sayılmalıdır. Sonuç itibariyle, tarafların bu yönde birleşen ortak iradelerine bir anlam ve

değer verilmelidir. Böyle bir sözleşme hükmünü tamamen yok saymak mümkün değildir.

O halde mahkemece tarafların iktisadi durumu, özel olarak borçlunun ödeme kabiliyeti ile beraber borcunu yerine getirmemiş olması dolayısıyla sağladığı yarar, borçlunun kusur derecesi ve borca aykırılığı ölçü olarak alınmak suretiyle, hüküm altına alınacak temerrüt faizi niteliğindeki cezai şartın hak, adalet ve nesafet kurallarına uygun tespit edilmesi gerekirken, bu yönde hiçbir inceleme ve irdeleme yapmadan yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırıdır. ...” şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Öte yandan Yargıtay’ın aşırı faizleri gabin, ahlaka aykırılık, kişilik haklarına aykırılık, Türk Medeni Kanunu’nun 2. maddesi anlamında objektif iyi niyet kurallarına aykırılık gerekçeleri ile sınırlandırdığı görülmektedir. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 21.09.2005 tarih ve E:2005/11-459, K: 2005/480 sayılı kararında “*Hal böyle olunca, mahkemece yapılması gereken iş; davalı/karşı davacı bankanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilmiş olduğu gözden kaçırılmayarak, eldeki davaya konu faiz alacağına ilişkin bulunduğu dönem itibarıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilen bankalar dışındaki diğer bankaların ve aracı kurumların uyguladıkları repo, ters repo, O/N (OverNight) faiz oranlarının ve aynı dönemdeki İstanbul Menkul Kıymetler Borsası verilerinin araştırılıp saptanması; bu şekilde, davacının mevduat hesabına uygulanmış olan faiz oranlarının aşırı olup olmadığının, eş söyleyişle edimler arasında açık bir dengesizlik bulunup bulunmadığının belirlenmesi; böyle bir dengesizliğin varlığı saptandığı takdirde, bunun, davalı bankanın o dönemde içerisinde bulunduğu koşullar itibarıyla müzayaka halinden kaynaklanmış olup olmadığının değerlendirilmesi için, bankanın kayıtları üzerinde, bir ekonomist, bir bankacı ve Borçlar Hukuku alanında uzman üniversite öğretim üyelerinden oluşturulacak yeni bir bilirkişi kuruluna inceleme yaptırılarak denetime elverişli, dayanakları gösterilmiş rapor alınması, bütün bu incelemelerin ortaya koyacağı sonuca göre, olayda gabinin objektif ve sübjektif unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin veya uygulanan faiz oranlarının ahlaka aykırılık oluşturacak derecede fahiş olup olmadığının veyahut da olayda davacının sözleşme çerçevesinde faiz istemesinin Medeni Kanun’un 2. maddesi anlamında objektif iyi niyet kuralına aykırılık teşkil edip etmediğinin belirlenmesi ve ortaya çıkacak uygun sonuç çerçevesinde bir karar verilmesidir. Yerel mahkemece eksik incelemeye ve yetersiz bilirkişi raporuna dayalı önceki kararda direnilmesi usule ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bu nedenle bozulmalıdır.”*

Ancak, önemle belirtmek gerekir ki, söz konusu sınırlama genel anlamda bir sınırlama olmayıp, her somut olay bazında ayrı ayrı değerlendirilmelidir¹⁸. Bu noktada ayrıca, dürüstlük kuralının hayatın her alanında olduğu gibi, bankacılık

---

¹⁸ AYDOĞDU, s. 122.

uygulamasında da özenle uyulması gereken çok önemli bir kural olduğunu vurgulamakta yarar bulunmaktadır. Hâkim her somut olayda takdir yetkisini kullanırken, Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinde ifadesini bulan dürüstlük kuralını dikkate almalıdır. Hemen önemle vurgulamak gerekir ki hâkimin her somut olayda dürüstlük genel kuralının uygulanıp uygulanamayacağı konusunda takdir hakkını kullanırken dürüstlük kuralının, hakları sınırlandırıcı ve yararları denkleştirici işlevini de dikkate alması gerekmektedir.

2. Banka Genel Kredi Sözleşmelerinde Yer Alan ve Tek Taraflı Olarak Bankalara Bırakılan Temerrüt Faiz Oranını Belirleme Yetkisinin Geçerliliğine İlişkin Olarak

Uygulamada bankalar faiz oranlarını, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2020/3 sayılı Tebliğ'i ile kendilerine bırakılmış olan akdi ve temerrüt faiz oranlarını belirleme yetkisine dayanarak serbestçe belirlemektedirler. Esasında bankaların faiz oranlarını belirlemeleri konusunda hukuki anlamda bir tartışma veya uyuşmazlık bulunmamaktadır. Sorun daha çok bankaların genel kredi sözleşmelerinde özellikle kredi borçlusunun temerrüdü durumunda ödenecek olan temerrüt faiz oranlarının belirsiz bir faiz oranına endekslenmesi nedeniyle, başka bir ifadeyle bahse konu serbestinin sınırının tespiti noktasında ortaya çıkmaktadır¹⁹. Doktrinde Kuntalp, bankacılık faaliyetlerinin gereği olarak bankaların genel bir piyasa riski altında olduklarını, kısa vadeli borçların ödeneceği sırada faiz oranlarının yükselmesi ve verilen kredideki faiz oranının buna oranla düşük kalması halinde, faiz oranı riski gerçekleşeceğini ve bu durumda bankanın başvurabileceği bir kişi de olmayacağından, zararın banka üzerinde kalacağını ifade etmektedir²⁰. Kayar da, bankaların faiz karşılığı

---

¹⁹ Bahse konu hususa ilişkin bir bankanın genel kredi sözleşmesinde yer alan, “.. *Kredi Alan, işbu Sözleşme ve diğer Finansman Belgelerinden doğan borçları gününde ödemediği takdirde, temerrüdün doğduğu tarihten bunları Bankaya ödeyeceği tarihe kadar geçecek günler için yetkili mercilerce veya Banka tarafından ödünç para verme mevzuatına göre tespit edilmiş en yüksek kredi faiz oranına veya ileride artırıldığı takdirde artmış en yüksek kredi faiz oranına, bu oranın %50'sinin ilavesi suretiyle bulunacak oran üzerinden temerrüt faizi ve onun gider vergisini ödemeyi kabul ve taahhüt eder.*” hükmü örnek olarak gösterilebilir. Hatta bazı sözleşmelerde daha da ileri gidilerek, tek taraflı faiz artırımını yanında, ihbarla temerrüt oluşturulmaksızın temerrüt faizi uygulanmasına olanak sağlayan hükümlere dahi yer verildiği görülmektedir. Örneğin bir sözleşmede; “.. *müşteri ve kefil/kefillerin temerrüde düşmesi halinde, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren ödünç para verme mevzuatına göre tespit edilmiş en yüksek kredi faiz oranına veya ileride artırıldığı takdirde artmış en yüksek kredi faiz oranı üzerinden temerrüt faizi ödemeyi kabul ve taahhüt ederler.*” hükmü ile muaccel alacağın borçlusu ve kefillerini temerrüt oluşumuna kadar temerrüt faizi ödemekle yükümlü kılarken, kendisini, temerrüt oluşturacak ihtarda bulunup bulunmama konusunda serbest bırakan bir düzenleme yaptığı gözlenmektedir. Bu nitelikteki sözleşme hükümlerinin objektif iyi niyet (dürüstlük) kuralı ile örtüşmediği açıktır.

²⁰ KUNTALP, Erden, “Bankalar ve Genel İşlem Koşulları”, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2011, s. 100.

kullandırmış oldukları kredi ile kâr etme amacını güttükleri dolayısıyla kredinin verildiği tarihteki faiz oranının korunmasının bankanın verdiği parayı daha düşük bir değerle geri alması sonucunu doğurabileceğinden bankaların tek taraflı olarak faiz oranlarını belirleyebilmesi gerektiğini ifade etmektedir²¹.

Öte yandan, bankaların temerrüt faizini tek taraflı belirlemesine dayanak olarak gösterilen en ciddi hukuki gerekçe “sözleşme özgürlüğü” ilkesidir. Sözleşme özgürlüğünün²², kişinin dilediği kişi ile dilediği sözleşmeyi yapma (dolayısıyla istemediği sözleşmeyi yapmama ya da ortadan kaldırma) serbestisi ve tarafların düzenleme serbestisi unsurlarını içinde taşıdığı, tartışmanın odağındaki unsurun ise sözleşme içeriğinin belirlenmesi özgürlüğü olduğunu doktrinde haklı olarak belirtilmektedir²³. Türk Borçlar Kanunu’nun “Sözleşme Özgürlüğü” başlığını taşıyan 26. maddesi, “*Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler*” hükmünü haizdir. Dolayısıyla tarafların irade serbestisinin de bu hüküm temelinde yorumlanması gerekmektedir. Sözleşmenin, herhangi bir hâkimiyet unsuru olmayan bir alanda eşit bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyebilmesi aynı zamanda sözleşmenin sıhhatinin taraflarca serbest irade ile kurulmasına bağlıdır²⁴. Dolayısıyla temerrüt faizinin taraflarca değil, taraflardan biri tarafından belirlenmesine yönelik sözleşme hükümlerinin, Türk Borçlar Kanunu m. 26 ile uyumsuz olduğu ileri sürülmektedir²⁵.

Ayrıca, ekonomik açıdan güçlü olan tarafın (banka) krediye ihtiyaç duyan müşterisini sözleşmeyi ya mevcut haliyle imzalamak ya da hiç imzalamamak seçenekleri arasında bırakması halinde müşterinin irade özerkliğinden bahsedilemeyeceği²⁶ gibi müşterinin temerrüt faizi oranının belirlenmesini kredi veren bankaya bırakan bir sözleşmeyi serbest iradesi ile imzalamış saymak da mümkün değildir²⁷. Hatta, uygulamada kredi borçlusunun temerrüdü halinde uygulanacak temerrüt faiz oranının belirlenmesi bir yana bu oranın belirsiz bir orana endekslenmek suretiyle belirsiz bırakıldığı görülmektedir. Esasında acil paraya ihtiyacı olduğu için kredi çeken kredi borçlusunun özgür iradesi ile bu durumu kabul ettiğini ileri sürmek hayatın olağan akışına da pek de uygun değildir. Dolayısıyla, genel kredi sözleşmelerinde yer alan bu yöndeki düzenlemeler kredi borçlusu açısından temerrüt faizini serbestçe belirleme

---

²¹ KAYAR, İsmail, “Kredi Sözleşmelerinde Bankaya Tek Yanlı Faiz Artırma Yetkisi Veren Hükümlerin Geçerliliği ve Uygulanması”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, S. 2, Ankara 1997, s. 90.

²² OĞUZMAN/ÖZ, s. 23; EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2015, s. 17.

²³ BAHÇECİ, Barış, “Ticari Kredilerde Temerrüt Faizi Oranının Sözleşme Eliyle Bankaların İnişiyatiline Bırakılması Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 128, 2017, s. 318.

²⁴ EREN, s. 16.

²⁵ BAHÇECİ, s. 319.

²⁶ SEROZAN, Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007, s. 198.

²⁷ BAHÇECİ, s. 319.

olarak değil, sadece bahse konu belirleme yetkisini doğrudan bankaya bırakma anlamını taşır ki işte bu durumun sözleşme özgürlüğü olarak değerlendirilmesi doktrin ve uygulamada hukuki tartışmalara yol açmaktadır.

Yargıtay kararları incelendiğinde, genel olarak bir bankanın tek tarafı faiz artırımı hakkını düzenleyen sözleşmelerin tarafların serbest iradeleri ile oluşturulduğu, hatta temerrüt faizi oranının belirlenmesini doğrudan bankaların inisiyatifine bırakan düzenlemelerin de hem sözleşme özgürlüğü hem de sözleşme ile bağlılık ilkeleri gereğince hukuka uygun bulunduğu, bu nedenlerle verilecek kararlarda tamamen sözleşme hükümlerinin esas alınmasının gerekli olduğuna dair bir içtihat olduğu görülmektedir. Başka bir anlatımla, genel kredi sözleşmelerinde yer verilen hükümlerin, tarafların serbest iradeleri ile oluşturulmuş olması ve belirlenen oranların da kredi borçlularının ekonomik özgürlüğünü kısıtlamaması nedeni ile bu nitelikteki hükümlerin kamu düzenine ve ahlaka aykırı batıl bir hüküm niteliğinde olmadıkları yönünde kararlar tesis edilmektedir²⁸.

Ancak doktrinde, bankanın tek tarafı olarak temerrüt faizini belirliyor olmasının, kredi borçlusunun sözleşme içeriğinin belirlenmesindeki rolünün kâğıt üzerinde kaldığını gösterdiği ifade edilmektedir²⁹. Gerçekten de bankanın tek yanlı faiz artırımını halinde kredi borçlusunun bu durumu kabul etmekten başka bir seçeneği bulunmamaktadır. Zira, uygulamada hiçbir bir banka tek başına faizleri arttırmamakta aksine ekonomik konjoktüre göre tüm bankalar birlikte hareket etmek suretiyle faizleri artırdığından, kredi borçluları bakımından başka bir bankadan kredi çekip mevcut borcun kapatılması fiilen imkânsız hale gelmektedir.

Öte yandan Türk Borçlar Kanunu'nun 21. maddesi, "*Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.*" hükmünü içermekte olup, Türk Borçlar Kanunu'nun 23. maddesinde; genel işlem koşulları arasında yer alan bir hükmün açık ve anlaşılır olmaması veya birden çok anlama gelmesi halinde düzenleyenin aleyhine, karşı tarafın lehine yorumlanacağı, Türk Borçlar Kanunu'nun 24. maddesinde de düzenleyene, karşı taraf aleyhine, genel işlem koşullarını içeren sözleşmenin bir hükmünü değiştirme, ya da yeni düzenleme yetkisi veren kayıtların yazılmamış sayılacağı hükümlerine yer verilmiştir.

---

²⁸ Bu yönde kararlar için bkz. Yargıtay 19 HD., E 99/7929, K. 2000/2904, T 17.04.2000; Yargıtay 19.HD., E. 2000/883, K. 2000/2791, T13.04.2000; Yargıtay 11. HD., E. 2004/9609, K. 2005/6308, T. 16.6.2005; Yargıtay 19. HD E. 2008/7309 K. 2009/3258 T. 16.4.2009; Yargıtay 19. HD., E. 2005/4143, K. 2005/12975, T. 23.12.2005.

²⁹ BAHÇECİ, s. 321.

Kanun koyucu yukarda işaret olunan düzenlemelerle, sözleşmelerde borç üstlenen (kredi kullanan) kişileri güçlü bir yasal güvenceye kavuşturmayı amaçladığı görülmektedir. İmzalayan kişinin yaşı ve eğitim düzeyi de gözetilerek, sözleşme içeriğinin, özellikle muacceliyet, temerrüt, faiz ve parasal yükümlülüklerle ilgili hükümlerin “dürüstlük kuralı” (TMK m. 2) dikkate alınmak suretiyle, hiçbir yanlış anlamaya meydan vermeyecek açıklıkta düzenlenmesi gerekmekte aksi halde Türk Borçlar Kanunu’nun 25. maddesinde düzenlenen “*Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz.*” hükmü doğrultusunda bahse konu kayıtların geçersiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Her ne kadar Yargıtay kararları aksi yönde olsa da, kanaatimizce bankaların genel kredi sözleşmelerine koymuş oldukları tek taraflı temerrüt faiz oranını belirleme yetkilerinin uygulamada kötüye kullanıldığı ve ciddi derecede olumsuz sonuçlara sebebiyet verdiği görülmektedir. Oysaki sözleşmenin taraflarından birinin hukuki veya fiili tekel durumunda bulunması halinde, güçlü ve üstün durumunu kullanarak edimler arasında büyük oransızlığa sebep olmasının Türk Borçlar Kanunu’nun 28. maddesinde düzenlenen “Aşırı yararlanma” (eski adıyla gabin) dışında bir olgu sayılarak ahlaka aykırı olarak nitelendirilmesi gerektiği doktrinde ifade edilmektedir³⁰. Bu açıdan bakıldığında bankaların zaman zaman kredi müşterileri karşısında fiili üstünlüklerini kullandıkları ve kredi müşterileri aleyhine ağır bir edim dengesizliği yarattıkları görülmektedir. Bu bağlamda biz de, sektörel bir uygulama olarak ticari kredilerde uygulanacak temerrüt faiz oranlarını belirleme yetkisinin bankaların inisiyatifine bırakılmasının “Ahlaka aykırılık” nedeniyle Türk Borçlar Kanunu’nun 27. maddesi hükmü karşısında kesin hükümsüzlük yaptırımına ile karşı karşıya kalmasına neden olabileceği görüşündeyiz. Öğretide Akyol, genel kredi sözleşmelerinde temerrüt faizini belli bir oran eklenerek belirlenmesi uygulamasını kişiliğin korunmasına ilişkin Türk Medeni Kanunu m. 23 kapsamında sözleşmenin güçlü tarafının bu egemenliğini karşı tarafa dayatması ve zayıf tarafın kişiliğini, ekonomik varlığını ve toplumdaki şerefini ve özgürlüğünü zedelediğini belirtmektedir³¹.

Diğer yandan, çalışmamıza konu uyuşmazlıklara ilişkin bazı Yargıtay kararları incelendiğinde genel kredi sözleşmelerinde bankalara tanınan tek taraflı faiz artırma yetkisinin hukuka aykırı olmadığı bununla beraber, bahse konu faiz artırımının Türk Medeni Kanunu m. 2’de belirlenen çerçevede dürüstlük kuralına uygun bir şekilde kullanılması gerektiğine dikkat çekildiği görülmektedir. Dürüstlük kuralına uygun hareket edilip edilmediğinin tespitinin

---

³⁰ EREN, s. 326.

³¹ AKYOL, Şener, “Banka Sözleşmeleri”, Ord. Prof. Kemalettin Birsnel’e Armağan, İstanbul 2001, s. 114.

de bilirkişi incelemesi ile değerlendirilmesi gerektiği, yapılan yargılama sonucunda mahkemelerin temerrüt faiz oranını tek taraflı olarak artıran banka ile aynı sektörde faaliyet gösteren diğer bankaların faiz oranlarını tespit etmesi gerektiği ve karşılaştırma yaparak artırılan faiz oranının dürüstlük kurallarına uygun olup olmadığına denetlenmesi gerektiği ifade edilmektedir³².

Bu noktada önemle vurgulamak isteriz ki, banka genel kredi sözleşmelerinde kararlaştırılan akdi faiz oranının fahiş olup olmadığı hukuken tartışılabilir ve yargılama sonucunda yapılan değerlendirmeler kapsamında o oranın fahiş olup olmadığı konusunda objektif bir sonuca ulaşılabilir. Ancak bahse konu durumda ortada her halükarda yüksek de olsa, kredi borçlusu tarafından (kredi sözleşmesi imzalanması anında) bilinen bir oran vardır. Kredi borçlusunun ne olduğunu ve/veya ne olacağını bilmediği ve bu konudaki kararı tamamen kredi alacaklısına (bankaya) bıraktığı temerrüt faiz oranına ilişkin bir sözleşme hükmü bu nedenle fahiş bir oran içeren bir sözleşme hükmünden farklıdır. Bu durum (bilinmezlik) kredi borçlusu açısından öngörülemeyecek bir borç ortaya çıkarmakta, kredi borçlusunun ekonomik özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırmakta, kişilik haklarına aykırı olmanın yanı sıra kamu düzenine aykırılık açısından da ayrı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Bu anlamda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 01.11.2020 tarihinde yürürlüğe giren 2020/16 sayılı Tebliğinin genel kredi sözleşmelerinde uygulanacak temerrüt faiz oranlarının belirlenebilir veya öngörülebilen olması anlamında oldukça önemli ve emsal teşkil edebilecek nitelikte bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz. Nasıl ki anılan Tebliğ ile (madde 5/1) bundan sonra, Türk lirası cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami gecikme (temerrüt) faiz oranı, Türk lirası cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanacak aylık azami akdi faiz oranına 30 baz puan eklenerek hesap edilecekse, banka genel kredi sözleşmelerinde de en azından buna benzer önceden öngörülebilen veya hesap edilebilir hükümlere yer verilmesi gerektiğine ilişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından bir düzenleme yapılmasının uygun olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca, kanaatimizce bankaların sözleşme ile elde ettikleri tek taraflı faiz belirleme hakkının Türk hukuk sisteminde özel hukuk kişilerine tanınan statüyle bağdaşmamaktadır. Zira Türk hukukunda kamu hukuku/özel hukuk ayrımı esas alınmakta, bu ayrımın temelinde de özel hukuk işlemlerinin karşılıklı rıza ile, kamu hukuku işlemlerinin ise kanunların verdiği yetkiye dayanarak tek yanlı olarak yapılabilmesi yatmaktadır. Bu anlamda bankaların tamamen kendi takdirlerinde olacak şekilde temerrüt faiz oranını kendilerinin belirleyeceğine yönelik tek taraflı düzenlemelerin Türk hukuk sistematığına uygunluğu da tartışmaya açıktır.

---

³² Yargıtay 11. HD., E. 2002/10867, K. 2003/3372, T. 7.4.2003.

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirlenebileceği ilkesi kabul edilmekle beraber anılan Kanunun 9. maddesinde yer alan “*Ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.*” hükmü nedeniyle Türk Borçlar Kanunu'nun da ilgili mevzuat kapsamında bulunması gerekçe gösterilerek Türk Borçlar Kanunu'da yer alan (m. 88 ve m. 120) faize ilişkin üst sınırlamaların ticari işlerde de uygulanıp uygulanmayacağı hususu doktrinde görüş ayrılığına sebep olmuştur. Doktrinde genel kabul edilen görüş ve yerleşik Yargıtay içtihatları Türk Borçlar Kanunu'nun 88 ve 120. maddelerindeki hükümlerin ticari işler bakımından uygulanabilirliğinin bulunmadığı, bu anlamda ticari işlerde faiz oranlarının serbestçe belirlenebileceği şeklindedir. Bu çerçevede, Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işlerde temerrüt faizi oranının tespiti hususunda herhangi bir sınırlama bulunmadığından taraflar bu oranları serbestçe belirleyebilmektedir.

Öte yandan, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 144 ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Kanun'un 26. maddeleri uyarınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2020/3 sayılı “Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları Hakkında Tebliğ” ile (m. 4) bankalara, Merkez Bankası kaynaklı reeskont ve avans kredileri dışındaki kredilere uygulanacak faiz oranları serbestçe belirleme yetkisi verilmiş bulunmaktadır. Bankalar da bahse konu yetkiye dayanarak ticari işlerde uygulanacak faiz oranlarını serbestçe belirlemektedirler. Ancak Yargıtay kararları incelendiğinde, bankaların ticari işlerde faiz oranını belirleme serbestisinin, Türk Medeni Kanunu m. 2'de düzenlenen dürüst davranma kuralı çerçevesinde edimler arası aşırı dengesizlik durumu, kişilik haklarına aykırılık hali, tacirinin müzayaka (zorda kalma) halinde bulunması ve ahlaka aykırılık durumu söz konusu olduğunda (tabii ki bu durumların ispatı halinde), mahkeme kararı ile sınırlandırılabilceği anlaşılmaktadır.

Yargıtay içtihatları bu yönde olmakla beraber doktrinde, bankaların genel kredi sözleşmeleri eliyle temerrüt faizini tek taraflı belirleme hakkına sahip olmalarının Türk Borçlar Kanunu m. 27 hükmüne aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmektedir. Esasında burada tartışılması gereken esas konu; kredi borçlusunun temerrüdü halinde uygulanacak faiz oranını tek taraflı belirleme yetkisinin bankalara bırakılmasından ziyade, genel kredi sözleşmesi imzalanması tarihinde kredi borçlusunun ne olduğunu ve/veya ne olacağını bilmediği ve bu konudaki kararı tamamen bankaya bıraktığına ilişkin sözleşme hükümleridir. Zira bu durum, faiz oranının belli olmaması başka bir deyişle belirlenebilir olmaması kredi borçlusu açısından öngörülemeyecek bir borç ortaya çıkarmakta, kredi borçlusunun ekonomik özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırmakta, kişilik haklarına aykırı olmanın yanı sıra sözleşme özgürlüğü ilkesi ve kamu düzenine aykırılık açısından da ayrı bir değerlendirme yapmayı gerektirmektedir.

Bu konudaki hukuki tartışmaların ötesinde en basit anlatımla, bankaların genel kredi sözleşmeleri eliyle kamu gücü ayrıcalığına sahip kılınan devletin dâhi sahip olmadığı bir hakka sahip olmasının kamu düzenine aykırılık oluşturduğunu düşünülmektedir. Kaldı ki, bu tip sözleşme hükümleri aynı zamanda genel işlem koşulu niteliğinde olduklarından, Türk Borçlar Kanunu m. 25 gereği tabi tutulmaları gereken içerik denetimi sonucunda temerrüt faizinin belirlenmesi hakkının tek tarafı olarak alacaklı bankaya bırakılması, hak ve yükümlülük dağılımının dürüstlük kuralına uygun bir biçimde yapılmadığını da göstermektedir. Bu durumda sorunun çözümünde ister Türk Borçlar Kanunu m. 27 ister Türk Borçlar Kanunu m. 25 uygulansın, varılması gereken sonuç her iki maddede de öngörüldüğü üzere temerrüt faizi oranını münhasıran bankanın inisiyatifine bırakan genel kredi sözleşme hükümlerinin kesin hükümsüz olduklarıdır.

Ülkemizde banka kredi ilişkilerinin giderek artan yoğunluğu ve önemi, akit sonrası dönemde banka alacaklarının varlık yönetim şirketlerine temlik (satılması) uygulamasının da yaygınlaşmış olması dikkate alındığında; akdölünacak kredi sözleşmelerinin olabildiğince sade, açık ve net hükümler içermesi gerektiği düşünülmektedir. Akdin kurulması sırasında gerekli açıklama ve uyarıların yapılması, özellikle faiz oranının ve sözleşmede bankaya tek tarafı faiz artırım yetkisi verilmişse bu olasılığın, muacceliyet ve temerrüt oluşumu, komisyon vb. tüm ek kalemlerin varlığının da açıkça belirtilmesi, akdi ilişkinin dürüst, sağlıklı ve ihtilafsız bir zemine oturmasını sağlayacak ve böylelikle yargıya intikal edecek anlaşmazlıklar azalacak ve adli mercilerin iş yükü de azalabilecektir. Bu sonuca ulaşılabilmesi için ise bankaların genel işlem koşulu niteliğindeki matbu olarak hazırlanan genel kredi sözleşmelerini yeni baştan kaleme alarak sadeleştirmelerinin ve kredi borçlularının temerrüdü durumunda uygulanacak temerrüt faiz oranlarını fahiş olmayacak ancak öngörülebilir bir şekilde kaleme almalarının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda, kredi kartı işlemlerine uygulanacak akdi ve temerrüt faiz oranlarının 01.11.2020 tarihine yürürlüğe giren Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2020/16 sayılı Tebliği ile henüz kart hamilleri ile sözleşme imzalanırken belirlenebilir/öngörülebilir bir şekilde düzenlenmiş olması oldukça önemli bir gelişme olup, kanaatimizce bahse konu Tebliğ emsal alınabilecek bir düzenlemedir. Özellikle kredi borçlularının temerrüdü durumunda karşılaşılan fahiş temerrüt faiz oranlarının tüm aktörler bakımından (kredi borçlusu, kredi alacaklısı, üçüncü kişiler ve devlet dâhil) olumsuz etkilerini hafifletecek nitelikte benzer bir düzenlemenin yapılması bu çalışmada yer verilen her türlü hukuki tartışmaya son verecektir. Özetle, her ne kadar Türk Ticaret Kanunu uyarınca ticari işlerde faiz oranları taraflarca serbestçe belirlenir kuralı gerek doktrin gerekse Yargıtay içtihatları ile yerleşmiş ve

kabul edilmekte ise de, faiz oranlarını belirleme konusunda kanunen yetkili olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ekonomik kamu düzeninin sağlanabilmesi amacıyla temerrüt faiz oranlarının örneğin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından uygulanan avans faiz oranına ya da akdi faiz oranına belirli bir puan eklenerek belirlenmesini zorunlu kılan bir düzenlemenin yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- **AKYOL**, Şener: “Banka Sözleşmeleri”, Ord. Prof. Kemalettin Birsel’e Armağan, İstanbul 2001.
- **ARKAN**, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2011.
- **ARSLAN**, Kaya: “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LIV, İstanbul 1994, s. 347-366.
- **AYDOĞDU**, Murat: “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Faiz ile İlgili Düzenlemeler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12 (1), İzmir 2010, s. 85-136.
- **AYHAN**, Rıza/**ÖZDAMAR**, Mehmet/**ÇAĞLAR**, Hayrettin: Ticari İşletme Hukuku Genel Esasları, Ankara 2013.
- **BAHÇECİ**, Barış: “Ticari Kredilerde Temerrüt Faizi Oranının Sözleşme Eliyle Bankaların İnişiyatifine Bırakılması Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 128, Ankara 2017, s. 307-348.
- **BOZER**, Ali: “Ticari İşlere İlişkin Faiz Hükümlerine Toplu Bakış”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 2, S. 3, Ankara 1964, s. 362-370.
- **EREN**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2015.
- **GÖKTÜRK**, Kürşat: “Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 2, Ankara 2015, s.3-44.
- **KAYAR**, İsmail: “Kredi Sözleşmelerinde Bankaya Tek Yanlı Faiz Artırma Yetkisi Veren Hükümlerin Geçerliliği ve Uygulanması”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, S.2, 1997, s. 82- 93.
- **KILIÇOĞLU**, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012.
- **KUNTALP**, Erden: “Bankalar ve Genel İşlem Koşulları”, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2011.
- **OĞUZMAN**, Kemal/**ÖZ**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.-1, İstanbul 2014.
- **ORTAÇ**, Nurdan Orbay: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ticari İşlerde Faiz”, Ankara Barosu Dergisi, Ankara 2014/2, s.117-134.

- **ÖZ**, Turgut: “Borçlar Kanunu Tasarısı Paneli”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 4, Ağustos 2005, s. 74-84.
- **POROY**, Reha/**YASAMAN**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2012.
- **REİSOĞLU**, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2013.
- **SEROZAN**, Rona: Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007.
- **YAĞCI**, Kürşat: “Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TÜRK BORÇLAR KANUNU. m. 88 ve TÜRK BORÇLAR KANUNU m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TÜRK TİCARET KANUNU m. 8 ve TÜRK TİCARET KANUNU m. 9) Bakımından Uygulanabilirliği”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXI, S. 2, 2013, s. 421-438.

İNTERNET KAYNAKLARI

- http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/credit/irr_report_en.pdf
- http://www.math.utah.edu/~zobitz/pdf_files/Fall04_teaching/interest_rate.pdf